

Van de redactie

Vond u het vorige nummer van het Besturenbulletin te omvangrijk? Dit keer hebben we ons ingespannen om u niet te overvoeren met leesstof. Medio september overleed de voorzitter van de Commissie Communicatie, pater Henk Hoekstra. Dit gegeven vormde aanleiding voor de redactie om bij wijze van uitzondering een in memoriam op te nemen. Tijdens diverse kapittels in de voorbije maanden werden nieuwe besturen gekozen. U treft in dit nummer impressies aan van enkele bijzondere bijeenkomsten. Pierre Humblet beschrijft een ontmoeting tussen de Sri Lankaanse theoloog Tissa Balasuriya en de missionerende ordes en congregaties van de SNPR. De Werkgroep Vredesvraagstukken hield op 8 september haar jaarlijkse Vredesdag. Zr Theresia Saers geeft in dit nummer haar indrukken weer. Tijdens de bijeenkomst voor (bestuurs)leden van kleine congregaties stond dit keer het thema pelgrimage centraal. Ptr Piet Hein van der Veer vertelt over zijn werk als geestelijk verzorger in een TBS-kliniek. Inge van Nistelrooij licht een tipje van de sluier op ten aanzien van haar achtergrond en de verwachtingen omtrent haar nieuwe baan.

Veel leesgenoegen en een kleurrijk najaar wensen wij u toe.
Sluitingsdatum kopij voor het volgende nummer: **11 december 2000.**

Inhoud BB 2000-III

In Memoriam Henk Hoekstra o.carm.	1
Bestuurswisselingen	3
Impressies bijeenkomsten:	
□ Spiritualiteit van de Globalisering (Tissa Balasuriya)	5
□ En wij verhalen van vrede in de spanning tussen begrensd en onbegrensd (Nationale Vredesdag SNVR)	8
□ Bijeenkomst kleine congregaties SNVR	11
Aankondiging najaarsbijeenkomsten vanaf pagina	11
Vertel me maar over het licht. In gesprek met Piet Hein vd Veer ofm cap	14
Vraag en aanbod (oproepen)	18
Signalement (recent verschenen boeken)	19
Afhankelijkheid is wezenlijk. In gesprek met Inge van Nistelrooij.	20

In Memoriam

Henk Hoekstra o.carm.
28 maart 1932 – 12 september 2000

Op 12 september laatstleden overleed pater Henk Hoekstra, de voorzitter van de Commissie Communicatie. Vanaf 1980 was hij lid van de Begeleidingsgroep Pers en Publiciteit, de voorloper van genoemde commissie, waarvan hij in 1994 voorzitter werd. Graag liet hij anderen delen in zijn enthousiasme voor zijn vak, de communicatiewetenschap. Het belang van communicatie in het algemeen en van de audiovisuele media in het bijzonder kon naar zijn overtuiging niet licht overschat worden. Vijf dagen voor zijn dood stemde hij nog zonder aarzeling toe in een interview voor het Besturenbulletin. Het heeft niet zo mogen zijn. De Commissie en de Afdeling

Communicatie verliezen in Henk Hoekstra een deskundig, gewaardeerd voorzitter en een beminnelijk mens.

In de diverse bladen waarin hij de laatste weken gememoreerd werd staan de talloze functies opgesomd die hij in de media-wereld heeft bekleed. Als docent, publicist, bestuurder en jurylid was hij de afgelopen decennia betrokken bij tal van katholieke organisaties en initiatieven op het terrein van de media. Hij was adviseur van de KRO en het Mediapastoraat, staflid van het voormalige Katholiek Mediacentrum, lid van de Bisschoppelijke Commissie voor de Media en bestuurder van de Katholieke Filmactie. Ook op internationaal vlak had hij vele contacten en functies. Een thematiek die hem bijzonder interesseerde was die van film en spiritualiteit, waarin hij in veel landen cursussen gaf.

Henk Hoekstra was een man van grote verdiensten, die veel heeft kunnen werken en reizen, totdat zich ruim een jaar geleden een kentering voordeed in zijn gezondheidssituatie. Confrater en mede-communitieitslid Cees Bartels o.carm. omschreef het ziekbed en de persoon van Henk Hoekstra in respectievelijk de rouw-circulaire en de Overweging tijdens de mis van Requiem. Hieronder volgen daaruit enkele passages.

De afgelopen maanden hebben we in grote machteloosheid het ingrijpende ziekteproces van Henk Hoekstra gevolgd. Langdurig was er geen diagnose. Toen er uiteindelijk een diagnose gesteld kon worden was deze zeer ingrijpend, een progressieve spinale spieratrofie waarvoor geen therapie mogelijk was. Het progressieve verloop van zijn ziekte voltrok zich bijna zienderogen.

Als wij nu een communicatiespel zouden spelen waarin eenieder een rol moet kiezen, dan zouden we mogelijk de rol van Martha kiezen om met Jezus een gesprek te hebben in de trant van haar, van Martha dus. Eerst een uiting van: het had niet moeten gebeuren, hoe is het mogelijk, een schok, sprakeloos in de zin van: het kan niet waar zijn en vervolgens in het spreken tot nadenken gebracht worden en diepere dingen ervaren: God is hem barmhartig geweest; hij heeft veel mogen doen, hem is bespaard gebleven waar hij zo bang voor was. Dit is ons rollenspel...

Henk was een man van diepgang, van zoeken en vinden, van alles lezen wat los en vast zat over de media... Hij was niet de Messias, neen, natuurlijk niet; Henk was een van ons, geboren, opgegroeid, gevormd, kloosterling geworden, gewerkt (...), goede gezondheid tot voor anderhalf jaar: prostaatprobleem en operatie, longembolie en sinds begin 2000 een gevoel van 'ik heb moeite om rechtop te lopen' via fysiotherapie en een lange ziekenhuis-periode zonder uiteindelijke diagnose tot een dieper en nog specialistischer onderzoek dat uitwees dat hij leed aan een ongeneeslijke progressieve aandoening van het ruggenmerg dat een uitval zou betekenen van de lichaamsfuncties. Deze diagnose ontving hij op 18 augustus en nu zijn we een maand verder..... Niemand heeft kunnen vermoeden dat de dood Henk zo snel zou naderen. Nog drie dagen voor zijn dood schreef Henk op zijn computer, dat het niet goed ging, het ging heel slecht, hij voelde dat hem geen lange tijd meer gegeven was. De laatste periode heeft hij veel overwogen en neergeschreven, ook in een soort levensverhaal waarin hij terugblijkt op zijn werk. Hij vraagt zich af of hij als hij alles opnieuw zou doen, het weer zo zou doen. 'Misschien dat ik mijn pastor-zijn meer zou laten spreken.' Op 9 september schreef hij nog: 'Opstand en verzet of meegaan en overgave; twee mogelijke keuzen. Ik kies toch voor het laatste', en hij schrijft dan in het Latijn: In manus tuas, Domine, commendo spiritum meum. In uw handen, Heer, beveel ik mijn geest.

Moge Henk een beeld zien, dat elk filmbeeld met glans overschaduwet.

Bestuurswisselingen

Nieuw Bestuur Missionarissen van Mill Hill

De Missionarissen van Mill Hill hebben een nieuw bestuur gekozen:

Father Jac Hetsen, algemeen overste

Bernard Phelan, Vicaris

Jakob Kirchler, bestuurslid

Liam Ganly, bestuurslid

Jos Boerkamp, bestuurslid.

Nieuw Bestuur Dominicanessen van Voorschoten

De Congregatie van de H.Catharina van Siëna, Zusters Dominicanessen van Voorschoten hebben een nieuwe bestuur gekozen:

Zuster Regina Plat, bestuurslid

Zuster Servanda Puffers, bestuurslid

Zuster Marie-Laurence Teeuwen, Algemene Overste

Zuster Bernardine Visser, bestuurslid.

Nieuw Bestuur Missionarissen Oblaten van de Onbevleete Maagd Maria

Pater Ad van der Meijden o.m.i., provinciaal overste

Gerard van de Beuken, bestuurslid

Wim Cartens, bestuurslid,

Gerard Ellenbroek, econoom

Martin Vermuë, bestuurslid.

Nieuw Provinciaal Bestuur Kruisherer

De voormalige Nederlandse en Belgische Provincie en de Duitse Regio zijn gefuseerd tot één Europese Provincie van Kruisherer.

Wim Slangen, Prior,

Dick Boereboom, vice-provinciaal,

Lambert Graus, bestuurscollege

Martien Jilesen, bestuurscollege

Harry Leermakers, bestuurscollege.

Nieuw Generaal Bestuur Congregatie FIC

Het Generaal Kapittel FIC heeft de volgende broeders gekozen in het Generaal Bestuur van de Congregatie FIC.

Broeder Albert Ketelaars, generaal overste,

Broeder Godfrey Naa-Tampah,

Broeder Christ Sukarman,

Broeder Guido Sukarman,

Broeder Luis Koeleman.

Assumptionisten

Pater Mart Lemmens is wederom voor drie jaar benoemd tot provinciaal overste van de Nederlandse Assumptionisten.

Nieuw Bestuur Broeders Franciscanen Nederland

De broeders van de Duitse en Nederlandse Provincie van de Congregatie Broeders der Armen hebben een keuze-kapittel gehouden om te komen tot één bestuur voor de beide provincies.

Broeder Matthäus Werner, leider,
Broeder Jacobus Kooijman, vicaris,
Broeder Lukas Jünemann, assistent,
Broeder Eligius v.d. Berg, assistent,
Broeder Lucas Cleuren, secretaris, econoom en missieprocurator.

Nieuwe Abt Abdij Sion

De Monniken van Abdij Sion te Diepenveen hebben Broeder Alberic Brusckke tot nieuwe Abt gekozen.

Nieuw Bestuur Zusters van Liefde van O.L.V. Moeder van Barmhartigheid

Tijdens het Kapittel is het volgend bestuur gekozen:

Zuster Dorothé Vink, provinciaal overste,
Zuster Celine Welten, vicaresse,
Zuster Michelle de Rooij, bestuurslid,
Zuster Irène Rooth, bestuurslid,
Zuster Marie-Jeanne van der Veecken, bestuurslid,
Zuster Delian de Brouwer, bestuurslid.

Vermogensrechtelijke reglementen

In 1978 is een verzamelbundel "Modellen voor Vermogensrechtelijke Reglementen van Orden en Congregaties en hun Onderdelen" aangeboden. Ieder religieus instituut heeft daaruit het toepasselijke model gekozen en bij de notaris laten vastleggen. In een aantal gevallen zijn er in de jaren daarna door religieuze instituten zelf de nodige wijzigingen in hun eigen Reglement aangebracht. Sinds enige tijd wordt onder verantwoordelijkheid van de FKR en de KAR gewerkt aan de actualisering van alle modellen, teneinde deze modellen aan te passen aan de nieuwe Codex van 1983.

De verwachting is dat de vernieuwde modellen in de eerste helft van 2001 aan de religieuze instituten kunnen worden aangeboden.

Als er plannen zijn om het huidige eigen Vermogensrechtelijk Reglement aan te passen, dan is het verstandig daar nog even mee te wachten. Mocht u van mening zijn dat het Vermogensrechtelijk van uw religieus instituut dringend aan revisie toe is vanwege zaken die binnen uw religieus instituut spelen, neemt u dan contact op met mr B. Wanders, die u kan informeren over de nieuwe teksten, waar aan gewerkt wordt.

Dankbetuiging

Prefect Eduardo Card.Martínez Somalo van de Congregatio pro Institutis Vitae Consecratae et Societatibus Vitae Apostolicae verzoekt in een brief d.d. 29 september 2000 om de verschillende religieuze instituten te bedanken die hebben bijgedragen aan een gift aan de Heilige Vader op 2 februari 2000, de dag van het Godgewijde leven.

Spiritualiteit van de Globalisering

*Tissa Balasuriya omi is oprichter en directeur van het Centre for Society and Religion in Colombo (Sri Lanka) en is stichter en lid van de Oecumenische Associatie van Derde Wereld Theologen. Hij is geboren in 1924 en studeerde in Ceylon, Rome, Oxford en Parijs. Balasuriya heeft een groot aantal publicaties op zijn naam staan, waaronder het boek *Mary and Human Liberation* (1990). Dit boek heeft hem in 1997 de nodige last met Rome bezorgd, maar steun van onder meer zijn eigen congregatie en van vele vakbroeders leidde inmiddels tot verbetering van de verhoudingen.*

In ontmoeting met de Sri Lankaanse theoloog Tissa Balasuriya

Op vrijdag 12 mei 2000 vond er in het gebouw van de KNR aan het Emmaplein in Den Bosch een boeiende ontmoeting plaats met de bekende derdewereldtheoloog Tissa Balasuriya.

Deze bewogen pleitbezorger van de ontrechten en armen was daar te gast bij de missionerende ordes en congregaties van de SNPR. Omdat zijn woorden ook voor een groter publiek interessant zijn, doen we hier in het kort verslag van zijn in het Engels gehouden toespraak en het daarop volgende gesprek. Voorzitter van de bijeenkomst was Ben Pex mhm.

Na een woord van welkom door de voorzitter nodigde Balasuriya de aanwezigen uit onderwerpen aan te dragen waar zij speciaal in geïnteresseerd zouden zijn. De volgende punten werden daarbij genoemd:

- Wat kan missie zijn in onze tijd en in onze omstandigheden en wat kan daarbij de rol van de religieuze instituten zijn?
- U spreekt meestal vooral over zaken op macroschaal. Hebt u ook suggesties voor wat we op kleinere schaal zouden kunnen doen?

Balasuriya belooft te proberen op deze vragen in te gaan en begint vervolgens met zijn inleiding.

Wat *globalisering* inhoudt, zo vertelt hij, daar kunnen we het waarschijnlijk vrij snel over eens zijn. Door de schaalvergroting in de economie, de steeds betere verbindingen en de vooruitgang op het vlak van de technologie, speelt alles zich tegenwoordig veel meer op wereldschaal af. Dit heeft voor- en nadelen. In de dagelijkse praktijk blijkt die globalisering in hoge mate een neoliberale, kapitalistische globalisering te zijn, gericht op persoonlijk gewin, geld en markt.

Op een bord maakt hij hiervan het onderstaande schema, waarbij hij deze globalisering plaatst tegenover het Christendom en haar kernwaarden.

Globalisering met haar waarden en krachterspel	Christendom
<p><i>Globalisering</i></p> <p>↙ ↘</p> <p><i>Technisch</i></p> <p><i>Kapitalistisch</i></p> <p>Winst als motivatie Geld als maat</p> <p>Krachten: Economie, ongelijkheid, vrije markt- processen</p>	<p><i>Evangelie</i></p> <p>↔</p> <p><i>Jezus</i></p> <p><i>Liefde</i></p> <p><i>Koninkrijk</i></p>

Balasuriya signaleert hoe door dit alles heen een soort *globale apartheid* heerst: West-Europeanen hebben in feite de laatste 500 jaar eerst het grootste deel van de wereld in beslag genomen. Zij gingen overal heen, haalden daar grondstoffen, landbouwproducten en schatten vandaan, ze koloniseerden de halve wereld, maar verkondigen nu dat mensen en goederen uit de Derde Wereld niet in hun land en op hun markten kunnen worden toegelaten. 'Behalve de eerder vermelde kapitalistische en technische globalisering is er ook een racistische', betoogt hij. Door de ongelijkheid neemt dit in de praktijk vaak de vorm aan van genocide. Zaken als de schuldslavernij van de armen, hun marginalisering, de uitbuiting van vrouwen, kinderarbeid, gebrek aan gezondheidszorg en het hen onthouden van toegang tot hun eigen natuurlijke hulpbronnen leiden mondiaal tot massale sterfte. Dit beperkt zich systematisch tot bepaalde volkeren: de armste.

Wat is de rol van de religieuzen daarin geweest? Wat was onze houding de laatste 500 jaar?

In feite is er ook sprake van een soort religieuze apartheid. Er was een duidelijke link tussen de missionarissen enerzijds en de kooplieden, soldaten en politici die koloniseerden anderzijds. Ze deden op zich wel goed werk, want ze zetten scholen en gezondheidszorg op poten; ze werkten aan sociale opbouw. Er was veel 'goede wil'. Maar tegelijk waren wij religieuzen *'cooperative in evil'*. Dat wil zeggen *meewerkend aan het kwaad* – al is het onbewust – door het mee-functioneren in een raamwerk van kwaad. Wij stelden ons er minimaal onvoldoende tegen teweer.

Tissa Balasuriya stelt zich vervolgens de vraag wat voor de mensen ginds momenteel de hoofdproblemen zijn. Hij noemt de volgende:

- Geen toegang tot de bronnen, tot de middelen die nodig zijn om een toekomst op te bouwen;
- Overheersing: gebrek aan politieke macht;
- Religieuze overheersing;
- De economische middelen worden door een kleine groep mensen beheerst;
- Rijke landen beschermen hun markten;
- De vrije markt geldt niet voor land en voor migratie van mensen uit de Derde Wereld;
- Medicijnen, zoals voor aids, zijn alleen beschikbaar voor grof geld.

Wat doen wij religieuzen hieraan en wat zouden we moeten doen?

Over het algemeen willen religieuzen hun leven geven voor een goede zaak. Als het religieuze leven uitnodigt om die uitdaging aan te gaan, zullen mensen zich ook aangesproken voelen en daarop ingaan. Het is belangrijk om dat charisma dan ook

structuur te bieden, wegen te zoeken waarlangs het zich kan concretiseren. Daarbij moeten we denken aan factoren als *gemeenschap, onderlinge bemoediging en aan vormen van tijdelijke binding die open zijn naar de toekomst*. Maar ook aan *ruimte om zelf besluiten te kunnen nemen, aan een andere vorming en aan een context die creativiteit mogelijk maakt*.

De religieuzen hier zijn natuurlijk gemiddeld al flink op leeftijd, maar mensen zijn van goede wil in alle levensstadia. De geest is levend in deze wereld.

We moeten inzien dat zonder strijd organisaties als het IMF niet zullen veranderen. Een globalisering van die strijd heeft macro- en microkanten. Het stelt ons bijvoorbeeld voor de vraag: *hoe organiseer je een noviciaat en een vormingstraject die daarop, op die strijd en op dat bewustzijn zijn afgestemd?* Lokale krachten moeten dat dragen. Al die 1,6 miljard katholieken om maar iets te noemen, die toch eigenlijk mondiaal georganiseerd zijn. Waarom stellen we ons tevreden met enkel een 'hiernamaals-bevrijding' en geen sociaal-economische?

Geef mensen de kans om zich voor een aantal jaren te binden en zich daaraan te wijden in nieuwe vormen van religieus leven en associatie. Waarom vragen jullie niet aan mensen om zich – met jullie steun en middelen – hieraan te wijden, daarop te studeren en zich daarvoor in te zetten. *Een nieuwe vorm van spiritualiteit van globale actie*. Focus bijvoorbeeld eens zo'n groep op de aids-problematiek; groepeer mensen om je heen en breng die mondiaal met elkaar in contact. Er zijn genoeg mensen die spiritueel geïnteresseerd zijn. *Zonder strijd is er geen toekomst*.

Ik suggereer dat jullie hier eens over mediteren en zoeken naar wegen om dit praktisch handen en voeten te geven.

De voorzitter dankt Tissa Balasuriya voor zijn inbreng. Hij wijst er daarbij op hoe anonimisering mensen vaak moedeloos maakt en hen ervan weerhoudt stappen te zetten. Alleen morele verontwaardiging is dan ook onvoldoende. Het is belangrijk er ook iets mee te kunnen doen. Hij stelt voor om daarover nu verder met de aanwezigen in gesprek te gaan.

Een van de aanwezigen reageert dat de boodschap van Tissa op zich niet nieuw is, maar dat het goed is dat ons bewustzijn van dit alles weer eens opgefrist wordt. Kleinere groepen hier raken vaak moedeloos door de overmacht, door de overweldigende omvang van de problemen die op ons afkomen. Uit het publiek wordt daarop ingehaakt met de vraag waarom Tissa de mensen er niet op wijst zich ook te richten op de problemen dichtbij, in hun eigen omgeving. Tissa onderschrijft dat dat inderdaad ook belangrijk is, maar hij voegt er aan toe, dat het bewustzijn van wat de rijken de Derde Wereld hebben aangedaan, in het Westen doorgaans minimaal is. Nog steeds gaan geld en hulpbronnen vooral van het Zuiden naar het Noorden. In die zin is heropvoeding (re-education), een missionaire opdracht. Wat betreft de gevoelens van frustratie en moedeloosheid kan het een remedie zijn om te werken in kleine groepen die in relatie staan met elkaar. Daarbinnen is liturgievernieuwing volgens hem een wezenlijk element.

Tot slot wijst hij erop dat het belangrijk is ook het besef van wat 'schulden' zijn te herzien. We kunnen niet meer naar waarheid zeggen dat de derde wereldlanden schulden hebben. Nee, Nederland heeft schulden ten opzichte van Indonesië, Groot-Brittannië ten opzichte van India en Shell ten opzichte van de landen waaruit het de natuurlijke hulpbronnen weghaalt.

Hij verwijst in dat verband naar de spiritualiteit van het Magnificat:

“Hij toont de kracht van zijn arm;
slaat trots en van hart uiteen.
Heersers ontnemt Hij hun troon,
maar verheft de geringen.

Die hongeren overlaadt Hij met gaven
en rijken zendt Hij heen met lege handen.” (Lucas 1,51-53)

De voorzitter dankt hem voor zijn inspirerende woorden en hij spreekt de hoop en de verwachting uit dat we ieder op onze eigen plek, op onze eigen manier en naar ons eigen vermogen deze boodschap met ons mee zullen dragen.

Pierre Humblet
secretaris SNPR

Verslag van de Nationale Vredesdag, 9 september 2000

En wij verhalen van vrede in de spanning tussen begrensd en onbegrensd

Onder leiding van de Werkgroep Vredesvraagstukken van de SNVR hielden ongeveer 220 vrouwelijke en drie mannelijke religieuzen zich in het Ds. Pierson College te 's-Hertogenbosch bezig met vragen van vrede. De inleiding werd gehouden door Dr. Berma Klein Goldewijk. Mw. Grace Cabactulan, vluchteling uit de Filippijnen vertelde en zong haar eigen verhaal, een geluid dat de hele dag door heeft geklonken. Het was een aanklacht tegen degenen die haar volk hebben vernederd maar ook een uiting van de kracht die school in haar kwetsbaarheid. Grace heeft het zelfs klaar gespeeld een eigen erkende parochie op te bouwen.

Dat de werkgroep zeer boeiende sprekers weet te vragen voor deze jaarlijkse bijeenkomsten en een heel creatieve aanpak heeft, weten we uit voorgaande jaren. Werkvormen en liederen waren weer goed gekozen en droegen bij tot het verwerken van de opdracht van de dag: vertellen en zingen van vrede. Vanwege de belangrĳkheid van het onderwerp kies ik er echter voor de inhoud van de dag zelf te benadrukken ten koste van de omlijsting.

Vanuit ons veilige vrij geborgen bestaan was er allereerst een ogenblik stilte om ons te herinneren aan onze

medezusters en -broeders in landen waar onvrede heerst.

In zeven stappen legde de inleidster vervolgens de samenhang bloot tussen de existentiële waardigheid van de mens, zijn eigen handelen en dat van de medemens, tussen mensenrechten, conflicten en vrede. Het was onthullend en verhelderend met aanknopingspunten voor ons eigen handelen. En daartoe waren we naar Den Bosch gekomen, de bekoring om deze zeldzaam mooie herfstdag elders door te brengen negerend.

Het alledaagse leven

Het alledaagse concrete leven dat uit gewoontes en routine bestaat is vertrouwd en daardoor geeft het ons een gevoel van veiligheid. Dat gewone vertrouwde leven is een verworvenheid en we staan er niet bij stil dat die routine onderhouden moet worden om je te beschermen bij ingrijpende ervaringen zoals bijvoorbeeld verhuizing, ziekte of dood in je naaste omgeving. Wij verlangen er ten diepste naar te kunnen 'wonen' in het gewone.

De kwetsbaarheid in het alledaagse in nationaal en internationaal verband

Er is veel kracht in het kwetsbare, het breekbare en het gewone alledaagse. Mensen zijn kwetsbaar, steeds meer zien we dat, niet alleen bij ons eigen ouder worden maar overal om ons

heen. Het is soms moeilijk de menselijke waardigheid overeind te houden, we kennen de achterkant van onze menselijke waardigheid, de vernedering als men wordt gekleineerd, en het ontstaan van een gevoel van 'wij' tegenover 'zij'. Mensen kwetsen in hun waardigheid resulteert vaak in zichtbaar verlies van kracht. Vernedering is een vorm van wreedheid die mensen het initiatief ontnemt. Menselijke waardigheid, zelfrespect, is vaak het enige, het allerlaatste wat mensen rest. Daarom is het belangrijk dat de kerk dus ook wijzelf zien hoe de groep van kwetsbaren, van vervreemden en *Displaced Persons*, steeds maar groter wordt. Ook dicht bij huis zijn de kwetsbaren veel groter in aantal dan de armen. Het zijn de mensen die het leven van alledag om de een of andere reden niet meer aankunnen. De mensen die het spoor bijster zijn en het gevoel hebben niet meer beschermd te zijn of in deze maatschappij totaal overbodig. Laten we de ogen openen voor mensen met de littekens van het verleden. Je kunt ze herkennen. Ze sluiten zich af, willen zich klein maken, zichzelf vergeten maken.

Ook internationaal gebeuren deze dingen. De Hoge Commissaris voor de Vluchtelingen, Mevrouw Ogata, spreekt daarom zelfs over de kwetsbaarheid van de vrede, want ook het goede tussen mensen is broos, inclusief de pacts die gesloten worden tussen volkeren.

Een nieuwe tactiek van oorlogvoering

In de spanning tussen 'wij' en 'zij' worden mensen uit een gebied verdreven. Ze worden statenloze mensen, die huis en haard plus burgerrechten hebben verloren. De wereld telt 47 miljoen van deze slachtoffers van het 'wij' en 'zij' denken.

Het feit dat hun waardigheid is geschonden, hun identiteit vernietigd, schept een kloof tussen 'hen' en 'ons' en vormt de kern van de conflicten tussen landen en volkeren. Hier liggen

de wortels van volkerenmoord, van fascisme en nazidom, en van het kastensysteem.

Ook in kleine kring bestaat het gevaar van vernedering en uitsluiting. Ook door ons worden vijandsbeelden wel eens bevestigd en daardoor aangejaagd. Religie heeft twee mogelijkheden, de klem leggen op ieders menselijke waardigheid, maar ook aanjager zijn van conflicten. Godsdienst zelf is namelijk een aspect van identiteit.

Conflicten vragen om een nieuwe benadering, minder gericht op staatsmacht dan op identiteit. Op tal van plekken in de wereld nemen daarom mensen het initiatief tot nieuwe benaderingen. Ook wij kunnen daarin hier en daar mogelijk een rol spelen.

Van 'wij' tegenover 'zij' naar een houding van 'wij' en 'zij'

Dr. Berma Klein Goldewijk heeft met Bas de Gaay Fortman het internationale centrum CEDAR opgericht, een centrum voor waardigheid en respect. Het zet zich in om mensen te leren omgaan met de menselijke waardigheid en mensenrechten. Menselijke waardigheid krijg je niet, menselijke waardigheid is meegegeven met je menszijn zelf. Niemand kan je dus je menselijke waardigheid ontnemen, ze kan wel geschaad worden. *There are no nobodies*. Wij kunnen dat zo ongeveer vertalen met Er zijn geen nullen.

Mensenrechten

Herstel van het recht is de eerste voorwaarde voor vrede. Midden in de Tweede Wereldoorlog, en in een poging om de toekomst op veiliger rails te zetten, formuleerde de Amerikaanse President Franklin Roosevelt de 'Four Freedoms', de 'Vier Vrijheden'. *Freedom of expression, freedom of worship, freedom from want and freedom from fear*. Oftewel, vrijheid van spreken en vrijheid van godsdienst, vrijwaring van ontbering en vrijwaring van angst. Op basis van deze vier vrijheden is in

1948 de Verklaring van de Rechten van de Mens geformuleerd.

Waarheid en verzoening

In 21 landen zijn commissies gevormd van waarheid en verzoening. Vooral in Zuid Afrika hebben deze wezenlijk bijgedragen aan een begin van oplossing van conflicten. Bij de processen van waarheid en verzoening kreeg het verdriet van mensen een kans om naar boven te komen, wat het begin betekende van heling. De verhalen moeten verteld blijven, dat weten we ook uit eigen ervaring. In Zuid Afrika verschenen niet alleen de bedenkers van het Apartheidssysteem voor de Commissie maar ook de uitvoerders, de handlangers en de mensen die wisten wat er gebeurde maar niets deden om het te verhinderen. Dat hardop te horen bekenen werkte helend.

Zr. Theresia Saers

Vergeving

Dit proces van waarheidsvinding werkt niet zonder meer vergeving. Het rechtsgevoel van mensen vraagt ook om genoegdoening, om bestraffing. En dan nog blijft vergeven moeilijk. Maar één ding is zeker, zonder herinnering en waarheidsvinding geen identiteit. Mensen kunnen pas beginnen aan het proces van vergeving als ze precies weten wat er gebeurd is.

Tot slot

Kwetsbaarheid en kracht hoor je in kleine verhalen. We dienen daarom een scherp oor te ontwikkelen voor zulke verhalen. Soms moet je diep boren voor je de waardigheid in de mens tegenover je weer terugvindt, maar het is alles waard om diep te delven.

Zesde ontmoetingsbijeenkomst leden 'kleine congregaties' SNVR

Op donderdag 14 september 2000 vond in Klooster Mariënborg te 's-Hertogenbosch de zesde bijeenkomst plaats van (bestuurs)leden van zogenaamd 'kleine congregaties' van de SNVR. Onder 'klein' dient in dit verband verstaan te worden: congregaties met circa vijftig leden of minder. Het thema was dit keer: *onderweg*. Na een hartelijk woord van welkom las z'r Taci het gedicht *Emmaüsgangers* van B. Kemmeren

Emmaüsgangers

de Heer komt gaandeweg
niet in pracht en praal
maar in een onbekende vreemde

wij zijn leerlingen van de Weg
op weg, in be-we-ging
als vreemdelingen en pelgrims

maar we zijn gesettled geraakt
daarmee ook de Heer kwijtgeraakt
Die ons allang is voorbijgegaan

Heer,
laat ons iets ervaren
van het aanlokkelijke
van ongekende verten

Vervolgens vertelde z'r Carola Juffermans over haar pelgrimstocht naar Santiago de Compostela (vanuit Nijmegen) zes jaar geleden. Z'r Carola vertelde onder meer dat zij bij het bereiken van de VUT-gerechtigde leeftijd behoefte had aan bezinning. Zij koos ervoor om haar sabbatjaar te benutten door op weg te gaan, aanvankelijk samen met een medezuster, die echter wegens fysieke problemen moest afhaken. Z'r Carola: *Je moet de ruimte creëren voor onverwachte gebeurtenissen. De tijd nemen om te lopen en om aan te komen. Zal het ons lukken om letterlijk en figuurlijk onze grenzen te verleggen? Zullen we aan den lijve ondervinden hoe het is om afgewezen te worden? Hoe het voelt om leeg te worden en alles van God te verwachten?* Zij vond voor haar ervaringen een levendig gehoor, hetgeen bleek uit de vele informatieve vragen die haar gesteld werden.

Na de middag was er voor de deelnemers gelegenheid om in kleinere groepjes met elkaar in gesprek te gaan. Er werd geconstateerd dat men gaandeweg steeds meer op elkaar betrokken is geraakt. Een positief effect van dergelijke bijeenkomsten: de kennismaking verdiept zich. Aan het einde van de dag werd lof toegezwaaid aan de zusters Etta, Taci en Lean, die opnieuw garant hadden gestaan voor een inhoudelijk en organisatorisch geslaagd samenzijn.

WvdV

Nieuwe wegen banen met de Mariënborgvereniging

Op 4 november 2000 wordt in het congrescentrum De Eenhoorn te Amersfoort het jaarcongres gehouden van de Mariënborgvereniging. Er wordt gezocht naar de identiteit van deze vereniging in het jaar 2000. Welke tendensen tekenen zich af?

Welke weg ligt er voor de vereniging open? Dr Herman Andriessen, pastoraalpsycholoog, zal daarbij de helpende hand toesteken.

Als voorbereiding op de congresdag is er een brief met vier vragen gestuurd aan een aantal Mariëburgers. Een aantal van hen heeft de vragen beantwoord. Zo is een beeld ontstaan van wat enkele Mariëburgers verlangen, wat ze zelf aan mogelijkheden zien en wat ze van de Mariëburgvereniging verwachten

De brief is ontstaan na een gesprek met dr Herman Andriessen. Hij zal nagaan of hij in de antwoorden lijnen of trends kan ontdekken. Tijdens het congres zal hij zijn bevindingen in een inleiding bekend maken.

Na de lunch zal dr Herman Andriessen, met enkele van de mensen die de brieven beantwoord hebben, achter de tafel plaatsnemen. Dan wordt er verder doorgesproken over datgene wat in de inleiding werd aangereikt. Ook voor mensen in de zaal is er de gelegenheid hun steentje bij te dragen.

Wat dit congres oplevert, is een grote verrassing. Het speelveld is klaar, de regels zijn duidelijk. Maar de inhoud van het congres wordt door de deelnemers zelf aangereikt. Dr Herman Andriessen ziet het als zijn taak te zorgen dat de gegevens boven water komen. Daarna zal hij conclusies trekken. Aan de Mariëburgers wordt gevraagd of ze deze herkennen.

Het congres vormt het begin van een *'Aggiornamento'* van de Mariëburgvereniging

Toegankelijk voor leden en niet-leden.

Deelnemersprijs, inclusief lunch, koffie en thee f. 40,- per persoon

Bij inschrijving en betaling via de bank vóór 24 oktober 2000 is de deelnemersprijs f. 35,- per persoon.

Mariëburgvereniging – Postbus 31 – 5087 ZG Diessen – tel. 013 - 5043002

Migrantenweek 2000

'Gelijkwaardigheid: kom ter zake', dat is het motto van de Migrantenweek die dit jaar plaatsvindt van 12 tot en met 19 november. In de Migrantenweek wordt aandacht gevraagd voor de Internationale Conventie over Arbeidsmigranten, een verdrag dat basisrechten wil vastleggen voor arbeidsmigranten en hun gezinsleden. Nederland en andere landen van de Europese Unie hebben dit verdrag van de Verenigde Naties wel ondertekend maar aarzelen het van toepassing te verklaren voor het eigen land.

Over de hele wereld zijn vele groepen en organisaties die zich inspannen voor menselijke en gelijkwaardige levensomstandigheden voor migranten. Ook in ons land bestaan er binnen en buiten de kerken groeperingen die zich inzetten voor een rechtvaardige multiculturele samenleving. De Raad van Kerken in Nederland wil hen aanmoedigen en met geschikt materiaal ondersteunen. Daarom is er een brochure samengesteld waarin u informatie over de Conventie vindt en materiaal om in groepen te bespreken. Daarnaast verschijnt medio september een reader met achtergrondartikelen over de Conventie en materiaal voor religieuze vieringen.

De brochure, reader en liturgiesuggesties zijn verkrijgbaar bij het Missionair Centrum, Putgraaf 3, 6411 GT Heerlen, tel.: 045 – 5711980, fax: 045 – 5743801, e-mail: miscentr@cuci.nl

De Migrantenweek kent ook een eigen internetpagina:

<http://www.migrantenweek.nl>

In Verbondenheid met Elkaar

“In verbondenheid met elkaar”, zo luidt het thema van een speciale dag die georganiseerd wordt door het Liliane Fonds met en voor de religieuzen.

Al meer dan twintig jaar is het Liliane Fonds, tezamen met ontelbaar vele religieuzen in de wereld bekommerd om het lot van kinderen in ontwikkelingslanden, die met een handicap door het leven moeten gaan.

Vanuit hun roeping als religieus voelen zij zich immers op een heel speciale manier medeverantwoordelijk voor deze kinderen. Het is daarom ook niet zo verwonderlijk dat bijna duizend religieuzen in alle Derde Wereld landen contactpersoon zijn van het Liliane Fonds. Alleen al in de Filippijnen zijn er over de honderd religieuzen contactpersoon, door wie in twintig jaar tijd bijna 20.000 hulpaanvragen werden verwerkt.

Bij gelegenheid van de internationale VN-dag voor mensen met een handicap op 3 december, heeft het Liliane Fonds met enkele religieuzen het plan opgevat om ook een speciale bijeenkomst te organiseren voor en met de religieuzen.

Eenzijds is deze bijeenkomst bedoeld om dank te betuigen voor wat zovelen onder hen in het verleden gedaan hebben voor het Liliane Fonds en kinderen met een handicap, anderzijds om samen na te gaan hoe deze betrokkenheid met elkaar en de belangstelling en zorg voor hen kan worden verdiept en verstevigd.

Deze bijeenkomst zal plaatsvinden te 's-Hertogenbosch in klooster Mariënburg op vrijdag 1 december 2000 van 10.30 uur tot 16.00 uur.

Op de agenda staan onder andere een viering met beleefde ervaringen, de geschiedenis en werking van het Liliane Fonds, een interview met de oprichtster ervan, mevrouw Liliane Brekelmans-Cronert, groep-sessies volgens continenten en entertainment. Voor de lunch wordt gezorgd.

Aangezien er niet meer dan honderd personen in klooster Mariënburg mogen worden toegelaten, werden uitnodigingen met antwoordstrook einde september verstuurd naar de besturen van de religieuze congregaties in Nederland.

Het coördinatieteam hoopt op een mooie en vruchtbare dag voor alle aanwezige religieuzen.

Stichting Liliane Fonds, Postbus 75, 5250 AB Vlijmen.

Geert Dollevoet, algemeen directeur.

Harry Stultiens cism, dagcoördinatie.

Vertel me maar over het licht

In gesprek met Piet Hein van der Veer ofm cap

Ptr Van der Veer werkte zestien jaar als ziekenhuispastor in het oosten van het land en solliciteerde vier jaar geleden naar de functie van geestelijk verzorger in TBS-kliniek De *Kijvelanden* in Poortugaal, ten zuiden van Rotterdam. Sinds ruim een jaar combineert hij deze functie met het bestuurslidmaatschap van de Kapucijnen. Ter beschikking stelling van de regering of TBS is een maatregel die in 1928 werd geïntroduceerd in het Nederlands strafrecht en die wordt opgelegd aan personen, die hun straf hebben uitgezeten, maar vanwege hun psychische gesteldheid (nog) niet in staat worden geacht om terug te keren in de samenleving. Zij worden opgenomen in speciale inrichtingen, TBS-klinieken, waar zij onder behandeling van psychiaters en psycho-therapeuten verblijven. Er wordt de laatste jaren druk gediscussieerd over het nut van deze kostbare maatregel, veel ex-gedetineerden ervaren het als een verlenging en verzwaring van hun straf en ook hier zijn er lange wachtlijsten.

Waarom dit werk?

Ik was ziekenhuis-pastor in Enschede en Oldenzaal en toen ik solliciteerde was ik 54 jaar. Ik realiseerde me dat ik snel moest zijn om nog een keer te kunnen veranderen. Een collega attendeerde me op de kliniek, die toen in aanbouw was. Wat me trok was het feit dat je te maken krijgt met mensen die zich aan de rand van de maatschappij bevinden. Mensen met een ellendige, veelal gewelddadige voorgeschiedenis, die carrière hebben gemaakt in de criminaliteit, waar ze alles van af weten. Op een gegeven moment komen ze in de gevangenis of in een huis van bewaring terecht en daarna in een kliniek voor een behandeling, die in principe eindeloos is. Deze mensen worden vaak met de nek aangekeken en wanneer je TBS hebt gehad ben je er nog lang niet. Ik hoopte juist

voor deze mensen iets te kunnen betekenen.

Verschillen en overeenkomsten

In een ziekenhuis heb je veelal kortstondig met iemand contact, terwijl je in een TBS-kliniek te maken krijgt met mensen die er langdurig verblijven. Lukt het vandaag niet om contact te leggen dan kan het later nog wel. Dat betekent dat je op een heel andere manier met mensen omgaat. In beide situaties moet je in staat zijn om snel iemand in te schatten. In een ziekenhuis kan een patiënt die je 's morgens hebt gesproken er 's middags heel anders aan toe zijn, doordat iemand slechte berichten heeft gekregen of een naar onderzoek heeft ondergaan. Die veranderlijkheid van de contacten ook qua inhoud heb ik meegenomen. Toen ik in Enschede begon waren er twee ziekenhuizen: katholiek en protestant. Op een gegeven moment was er een fusie op handen en moesten beide twee teams één worden. Over dat proces hebben we een half jaar gedaan. Hoe moet je gaan samenwerken en hoe moet je je verhouden tot de ontwikkelingen in de medische wereld? Ik werkte voor de middag in Enschede en daarna in Oldenzaal, dat was heel apart. Oldenzaal is een stad waar de mensen heel sterk op elkaar betrokken zijn en waar Twents gesproken wordt, terwijl Enschede meer een losgeraakte stad is met veel arme wijken. Er was een enorm verschil tussen het heidense Enschede en het katholieke Oldenzaal. Tijdens de ingrijpende reorganisatie in de beginjaren negentig was het ook voor de geestelijke verzorging zaak om je staande te houden in een wereld van managers. De ervaringen die ik daar heb opgedaan komen nu van pas, want De Kijvelanden is een nieuwe kliniek, waar een nieuwe structuur wordt opgezet. Je moet je eigen positie bepalen en hoewel ik nooit hun taal goed zal spreken

wil ik wel kunnen communiceren met managers. Kortom: ik heb veel geleerd in het ziekenhuispastoraat, zowel naar inhoud als naar vorm.

Naast de duur van de contacten die je opbouwt is er een ander belangrijk verschil en dat betreft de schaal. Deze TBS-kliniek is kleinschalig: wij hebben hier nu 92 interne bewoners en circa 25 externe bewoners. Het ziekenhuis in Enschede telde bijna 1200 bedden, dat is gigantisch. Het verschil qua organisatie is erg groot, maar in beide sectoren ligt het tempo van de ontwikkelingen erg hoog. Je weet niet welke kant het opgaat en of je daar zelf nog inpast. Wanneer ik mijn functie vergelijk met die van gevangenis-pastores treden weer andere verschillen op de voorgrond. In gevangenissen en huizen van bewaring zijn er erg weinig hulpverleners. Er is bijvoorbeeld één psycholoog voor 60 à 80 mensen. Dat heeft tot gevolg dat er veel praktische problemen bij de geestelijke verzorging terecht komen, bijvoorbeeld met betrekking tot uitkeringen of relaties. Hier in de kliniek mogen we ons daar helemaal niet mee bezighouden. We zijn sterk geconcentreerd op levensbeschouwing of godsdienst en dat brengt met zich mee dat onze insteek anders is dan van justitiepastores. Het is wel zinvol om ervaringen uit te wisselen. Wat ik bijvoorbeeld geleerd heb tijdens studiedagen met justitiepastores is dat het bij seksuele delinquenten van belang is om dóór te vragen. Mensen zijn je soms dankbaar wanneer je dat doet in plaats van te zwijgen uit angst, schaamte of verlegenheid.

De toekomst

De toekomst van TBS hangt samen met ontwikkelingen in het gevangeniswezen enerzijds en de veranderende maatschappelijke visie op daders en slachtoffers anderzijds. TBS staat momenteel erg onder vuur. Korthals Altes doet krasse uitspraken over seksuele delinquenten die volgens hem aan de ketting moeten en over pedofiele daders die jarenlang gecon-

troleerd dienen te worden. Hij denkt daarmee nieuwe gevallen van seksuele delinquentie te kunnen voorkomen. Ik ben daar niet van overtuigd, want uitsluitend mensen straffen werkt niet. Nu wordt er afgezien van uitzonderingen heel weinig gedaan in de gevangenis of het huis van bewaring. Pas na de detentie wordt een begin gemaakt met reclassering. Je kunt niet volstaan met opsluiten, maar je zult ook moeten proberen om mensen uitzicht te bieden op een nieuw bestaan. Daartoe is nodig dat gedetineerden behandeld worden, want daar kun je niet vroeg genoeg mee beginnen. Er zijn acht TBS-instellingen in Nederland waaronder rijksinstellingen zijn en enkele particuliere instellingen. Ze vormen nu nog aparte afgezonderde eilandjes. De ontwikkelingen gaan evenwel in de richting van: onderdeel worden van de bestaande Geestelijke Gezondheidszorg, zoals de psychiatrische inrichtingen. Daarnaast is het wenselijk om te zoeken naar tussenvormen wat wonen betreft, zoals begeleid wonen. Daarmee vermindert de exclusiviteit en tegelijkertijd ook het stempel dat erop drukt hopelijk enigszins. Een voorbeeld van die stigmatisering: een jongen wilde graag lid worden van een kerkkoor en ik zou proberen dat te regelen. De voorzitter reageerde positief, maar zij moest nog even overleggen met het koor en met de penningmeester. Ik ging er van uit dat het wel goed zat en stelde voor tijdens een afspraak met die jongen om gelijk even te bellen. Hij zat er dus bij toen de voorzitter vertelde dat het niet door kon gaan, omdat er verschillende koorleden zouden opstappen. Hij zag mijn gezicht betrekken en zei: *ik zie het al* en liep weg. We zullen er met elkaar aan moeten werken om zulke jongens wél een herkansing te geven. Het is voor bewoners van de kliniek die in de eigen omgeving een vrijetijdsbesteding willen zoeken soms erg moeilijk om aansluiting te vinden. Dat is natuurlijk ook afhankelijk van de aard van het delict waarvoor ze ge-

straf zijn en van het type van activiteit dat ze willen oppakken. Bij vechtsporten is het in het algemeen gemakkelijker dan bijvoorbeeld bij een tafeltennisvereniging of op een school. Sommigen hebben hun eigen familieleden iets aangedaan. Dan is het heel moeilijk om zo iemand te accepteren.

Wij en zij

Wij maken als geestelijk verzorgers deel uit van de staf van de kliniek, maar staan ergens op de grens tussen het personeel en de bewoners. Het is een *wij* en een *zij*. We zijn in discussie met de directie over onze rol als vrijplaats. Onze directie wil daar niets van weten en ziet zo'n vrijplaats als het bieden van gelegenheid aan bewoners om zich te onttrekken aan de behandeling en benadrukt dat wij werknemers zijn van de instelling. Wij ontkennen dat niet en voelen ons evenmin geroepen om in de verantwoordelijkheden van de directie te treden, maar vinden het van belang om te kunnen communiceren over de visie op onze rol. Wij worden beschouwd als deel van de staf én als staande aan de kant van de bewoners. Er zijn natuurlijk richtlijnen ten aanzien van orde en veiligheid die wij volledig accepteren. Wanneer iemand bijvoorbeeld een wapen zou binnensmokkelen dan zijn we verplicht dat te melden. Dat geldt in het algemeen wanneer schade dreigt te worden toegebracht aan mensen. Zo'n regel is echter niet altijd even gemakkelijk te hanteren. Je moet bijvoorbeeld goed kunnen beoordelen wat iemand bedoelt die zegt: *ik maak er een eind aan, ik kan het niet meer volhouden*. Het kan een test zijn om te achterhalen in hoeverre de geestelijk verzorger zijn mond kan houden. Het is het bekende dilemma van het ambtsgeheim van biechtvaders, geestelijke verzorgers en psychologen. Wat doe je bijvoorbeeld wanneer iemand je toevertrouwt: *ik ben veroordeeld voor een bepaald misdrijf, maar ik heb er in het verleden een paar om zeep gebracht waar ik niet voor gepakt ben en dat mag je niet doorvertellen*.

Op een ander niveau speelt het een rol in onze bezinningsgroepen. Dat kan gaan over allerlei onderwerpen: schoonheid, vriendschappen, geloof of politiek, wat je maar wilt. Maar je kunt alleen zinnig bezig zijn als je iets over jezelf vertelt. Als geestelijk verzorger kun je nooit buiten schot blijven. Je bent zelf het instrument waarmee je werkt en daarmee is de wederkerigheid een gegeven. Je moet natuurlijk wel weten waar de grens ligt en soms is dat lastig, vooral met mensen die je graag mag. Iedereen heeft een eigen ontwikkelingsgang, zijn eigen psychische ziekte of zwakheid. Wat vertel je van jezelf? Ze willen graag weten hoe ik met geld omga, hoe ik woon, waarom ik deze auto heb en hoe ik mijn tijd doorbreng. Je moet de grenzen bewaken, maar waar die liggen is voor iedereen verschillend. Met domme mensen moet je anders omgaan dan met mensen die emotioneel verknipt zijn, maar wel super slim.

Je kunt niet zomaar binnen lopen bij iemand, want de meeste bewoners hebben een vast stramien: blokken therapie, onderwijs, de voorbereiding op het wonen elders. En ons programma moet daar op aangepast zijn. Je moet heel vast plannen, minstens voor een half jaar. Soms spreek ik iemand eens in de twee weken een half uur, soms iedere week een uur of drie kwartier. Dat is afhankelijk van de tijd die iemand nodig heeft. Momenteel heb ik intensieve gesprekken met iemand die in zijn jeugd vreselijk mishandeld is. Hij is nu zo bezig met dingen uit zijn leven; elke week gebeurt er wel iets. Ik heb contact vanaf het begin, dus ik kan het goed volgen. In het gewone leven is hij nog de oude, omdat hij nog niet weet hoe hij zich anders moet gedragen. Aan de binnenkant van zo iemand groeien veel dingen.

Godsbeelden

Ptr Van der Veer studeerde beginjaren zestig aan het Gemeenschappelijk Instituut Theologie (GIT), de voorloper

van de theologische faculteit Tilburg. Hoewel hij zichzelf sterk als een gelovige ervaart heeft hij moeite met bepaalde geloofsconcepten zoals de Triniteit. Ptr Van der Veer: Iedereen doet net of hij alles weet van God de zoon, ik weet het niet. Het houdt me sterk bezig, maar het aantal zekerheden is eerder af- dan toegenomen. Soms is dat lastig, omdat er ook een aantal bewoners zijn die van zichzelf zo weinig zekerheden hebben dat ze bijvoorbeeld graag zouden willen horen dat de wereld in zes dagen geschapen is en zus en zo in elkaar zit. De stelligheid die ik soms bij anderen constateer kan ik niet altijd onderschrijven. Ik weet daar niet echt een antwoord op, terwijl ik toch daardoor deze functie bekleed.

Wat is goed en wat niet? Het is makkelijk om voor te schrijven hoe kloosterlingen moeten leven. Religieuzen zijn mensen die gekozen hebben voor een celibataire levensstaat, maar zij zullen toch seksualiteit een plaats moeten geven. Waar liggen de grenzen? Je hebt er voor gekozen om bepaalde ontwikkelingen in jezelf voor een deel af te kappen, maar je moet er voor zorgen dat je niet verzuurt. Ik heb geen seksuele relatie, maar voel me niet geroepen om anderen die dat wel hebben te veroordelen. Ik sta niet in andermans schoenen, maar denk wel dat je in verschillende leefvormen Gods hand kunt vinden. Dat is bij armoede op dezelfde manier, we zitten met geweldige kapitalen. Moet je er iets mee doen en zo ja: wát dan? Als je een klooster verkoopt kun je de opbrengst in de put gooien. Hoe moet je ermee omgaan? Franciscus was arm, dus die link is niet zo eenvoudig. Met gehoorzaamheid is het precies hetzelfde. Je kunt zeggen: als mijn overste zich uitsprekt dan ben ik van mijn verantwoordelijkheid af. Als ik maar afstand doe van mijn eigen wil dan is het goed, maar zo eenvoudig is het niet. Ik woon hier als kloosterling alleen: dat is een aparte invalshoek

waarin ik me moet verdiepen en niet zozeer in datgene wat anderen vinden.

Franciscus is een man wiens persoon en leven eeuwenlang bij velen tot de verbeelding heeft gesproken. Er zijn hem in de loop der tijd veel uiteenlopende overtuigingen toegedicht of in de schoenen geschoven. Zo wordt hij de laatste decennia vaak voorgesteld als milieuactivist. Alles wat bijdraagt aan een gezond milieu is uiteraard goed, maar we moeten figuren als Franciscus of Jezus niet vervormen en naar onze hand proberen te zetten door allerlei oneigenlijke constructies. Zoals je evenmin uit het feit dat Jezus niet rookte kunt afleiden dat tabak een verboden genotmiddel is. Rondom Jezus zijn eeuwenlang geweldige constructies gemaakt, waarvan de inhoud verschilde al naar gelang de tijd, de plaats en andere invloeden. In de Middeleeuwen en daarna zijn mensen verketterd omdat ze de constructies niet konden volgen. Wanneer je de constructies die rond Franciscus en Jezus zijn gemaakt loslaat, dan moet je voor jezelf ontdekken wat het dan wel is. Voor mij is dat: er is er maar één meerdere en dat is God en de rest zijn allemaal gelijken. Ik zie Franciscus als iemand die eerbied had voor alles waar God aanwezig is, voor alles wat leeft; dát erkende hij als gezag. De inspiratie van Franciscus moet vertaald worden naar het heden, zoals we dat nu beleven. Ik zie Nederland als een samenleving, die heel gefragmentariseerd is, waarin mensen op bepaalde punten samenkomen, bijvoorbeeld op Internet. Wat ik probeer in de maatschappij die ik op deze manier zie en beleef is om daar religieus in te zijn, godsdienstig. Ik weet niet of dat een stroming is.

In de kliniek heb ik in zekere zin last én gemak van deze visie. Er zijn mensen die zeggen: van duisternis en misdaad weten we genoeg, van licht weten we niks; vertel daar eens wat over. Maar in de praktijk ben je vaak niet welkom wanneer je over God wilt pra-

ten. Het ontbreekt hen aan religieuze kennis, wat als voordeel heeft dat je heel ruim kunt spreken. Ze hebben wel allerlei vooroordelen over wat een pastor is, hoe hij moet leven en wat hij moet kunnen. Ook bij het personeel is er in het algemeen weinig concrete geloofskennis, maar leven er wel tal van vooroordelen. De meest gestelde vraag is: *wat is het verschil tussen een pastor en een pastoor?* Maar ik betwijfel of het antwoord hen echt interesseert. Met mijn protestantse collega kan ik uitstekend samenwerken: ik ervaar geen wezenlijk onderscheid wat geloofsopvattingen betreft tussen haar en mezelf. Ik heb toch het idee dat de Reformatie en de Contrareformatie voorbij zijn en dat het over andere dingen gaat: over arm en rijk, over Noord en Zuid.

Kapucijnen

Alleen de provinciale overste, Antoon Mars, is full-time bestuurder, de andere vier bestuursleden niet. Het beleid uitstippelen naar de toekomst is slechts een deel van onze taak. Het gaat ook om de vraag: hoe leef je nu? Er zijn participanten, die voor een

poosje bij ons komen. Of dat iets is voor de toekomst weet je niet. Er doen zich nu dingen voor en daar moet je zo goed mogelijk mee omgaan. We hebben een plan voor drie jaar opgesteld. Een thema is bijvoorbeeld: hoe gaan wij om met bidden? Er zijn inleidingen gehouden, groepjes Kapucijnen zijn door elkaar gehusseld en wisselen van gedachten over vragen als: bid je zelf en wat beleef je eraan? Binnenkort wordt gesproken over de woonsituatie in de nabije toekomst. Er is een kloosterverzorgingshuis in Tilburg dat voldoet aan de normen die de regering en de inspectie van de gezondheidszorg stelt, dat zijn hele concrete lijnen naar de toekomst, maar die zijn al heel lang uitgezet. De zorg voor onze ouderen wordt regelmatig besproken. Wanneer iemand ergens 25 jaar woont kun je niet zeggen: morgen ga je daar heen. Je moet rekening houden met ieders welzijn. Bij het uitzetten van lijnen naar de toekomst streven we ernaar zo veel mogelijk aan iedereen recht te doen.

WvdV

website Kapucijnen
http://web.inter.nl.net/hcc/franciscus_en_co

Woonruimte te huur

In het centrum van het dekenaat Salland te Zwolle, komt begin 2001 woonruimte beschikbaar voor een kleine religieuze gemeenschap.

Het appartement bevat een ruimte voor minstens 4 personen.

Het Dekenaal Centrum ligt in het hart van Zwolle, dicht bij het Centraal Station, en bevat een lift. Er is ruime parkeergelegenheid. In de huiskapel wordt op weekdagen de Eucharistie gevierd.

Katholiek Zwolle biedt tal van mogelijkheden voor liturgische, catechetische of diaconale activiteiten.

Inlichtingen kunt u inwinnen bij Dr. G.J.N. de Korte, deken van Salland, telefoon: 038 – 4233581.

Hebt u interesse neem dan contact op met de secretaris van de Beheerstichting van het Dekenaal Centrum, de heer Fl. van Eekert, de Botterij 23, 7433 CA Schalkhaar, telefoon: 0570 – 624286.

Vertalen van conferenties en vergaderingen

De associatio van Kanunnikessen van het H. Graf is een internationale Orde met zelfstandige Priorijen in Nederland, België, Engeland, Spanje, Congo en Brazilië. De officiële talen die wij in vergaderingen gebruiken zijn Nederlands, Engels en Frans. Het ledenaantal is klein en vooral in Europa neemt de vergrijzing toe.

Tot nu toe verzorgden de Kanunnikessen het vertaalwerk voor vergaderingen zoveel mogelijk zelf. Van nu af echter is het noodzakelijk hiervoor een beroep te doen op derden (uiteraard tegen vergoeding).

Het gaat onder andere om conferenties/artikelen die nodig zijn voor de Priorinnenvergaderingen, die tweemaal per jaar gehouden worden en eventueel om studiemateriaal voor commissievergaderingen. Eens in de zes jaar wordt een Generaal Kapittel gehouden, waarvoor veel voorbereidend werk geschreven en vertaald moet worden. Het gaat om vertalingen van Engels naar Nederlands, van Nederlands naar Engels, van Frans naar Nederlands en van Nederlands naar Frans.

Wij zoeken hiervoor hulp in de religieuze wereld, omdat daar het “vakjargon” bekend is en begrepen wordt.

Zr. Christina Coumou

Telefoon: Priorij Emmaus 0346 – 561678, Gastenhuis 0346 – 562146.

Postbus 76, 3600 AB Maarssen.

Signalement

Joan Chittister. Vreugdezangen.

Beschouwingen bij de Psalmen voor elke dag van het jaar.

Uitgeverij averbode/BERNE. ISBN: 90 762 4224 0

Chittister, auteur van het succesvolle *Het vuur onder de as*, schrijft in het voorwoord van deze nieuwe bundel: De beschouwingen in dit boek zijn het resultaat van een heel leven psalmen bidden en van de poging om in mijn eigen hart een brug te slaan tussen wat in de Schrift wordt voorgesteld als eeuwige waarheden in een bepaald tijdperk en het zoeken naar waarheden in ons eigen leven in deze tijd. En in haar inleiding: De psalmen zijn de oudste gebeden uit de joods-christelijke traditie. Er zijn er 150 en net als de hymnen vandaag, zijn ze geschreven voor alle mogelijke gelegenheden. Ze zijn een lexicon van de menselijke

situatie. Ze beschrijven deze situatie zoals mensen ze duizenden jaren geleden beleefden. Ze zijn een bevestiging dat onze eigen hoop en angst, onze verlangens en emoties overeenstemmen met die van de rest van de mensheid.

Voor de maand januari neemt ze Psalm 90 over de tijd als uitgangspunt. ‘Druk bezig zijn volstaat niet’, schreef Thoreau. Dat zijn mieren ook. ‘Belangrijk is waarmee we druk bezig zijn.’ er is een verschil tussen het rustgevende en het pietluttige, het aangename en het weerzinwekkende, het speelse en het destructieve. Wat telt, is wat ik doe met mijn leven. De

vraag is: is wat mij het meeste bezighoudt een leven waard? (26 januari)

Voor februari kiest ze Psalm 126 en verbindt daaraan gedachten over de rol van lachen, humor:

Mijn God is een God die lacht. En waarom ook niet? Kijk toch hoe we door het leven spurten, denkend dat alles van ons afhangt. En nog is er niets volmaakt. Je zou denken dat we wel eens wennen aan de onvolmaaktheid. Geen wonder dat God ons grappig vindt. Dat is in elk geval beter dan onverdraaglijk (2 februari).

T.S. Eliot schreef: 'De jaren tussen vijftig en zeventig zijn het lastigst. Men vraagt je voortdurend dingen te doen die je niet kunt weigeren omdat je nog niet versleten genoeg bent.' (Maar als je denkt over het alternatief...) (29 februari)

In maart (Psalm 73) staat eenvoud centraal. Hier is een gedachte van de filosoof Bertrand Russell: 'Het moeten missen van enkele dingen die je verlangt, is een onontbeerlijk deel van het geluk.' Eenvoud eist eenvoudigweg

dat we de innerlijke kracht hebben om te kunnen leven zonder de dingen die we nastreven (24 maart)

Voor de maanden april tot en met december heeft de auteur onder meer gekozen voor de Psalmen 15, 52, 86, 130, 46, 16, 19 en 1.

'Als je wilt dat dingen blijven zoals ze zijn,' schreef Giuseppe Tomasi di Lampedusa, 'dan zullen de dingen moeten veranderen.' (...) Het zijn de gewoonten en de activiteiten (...) die het gevoel van identiteit en aanvaarding geven dat we ons herinneren in de jaren daarna. De tradities die we samen opbouwen, houden ons samen op het moment dat er geen voor de hand liggende reden meer voor is (9 oktober).

Chittisters beschouwingen voor elke dag van het jaar zijn uitnodigend, prikkelend en uitdagend. Geduldige lezers kunnen er 367 dagen hun voordeel mee doen (de schrijfster heeft een dag gesmokkeld).

Theo van de Vossenbergh. Zoals een tuin het zaad laat rijpen.

Heeswijk-Dinther: Uitgeverij Abdij van Berne. ISBN 9076242313.

Tekeningen: Jan de Kort.

De auteur, een norbertijn, is vele jaren actief geweest als ziekenhuispastor, als filosoof denkt hij samen met tochtgenoten na over levensvragen en begeleidt een groot aantal retraites.

Uit het voorwoord van de auteur: *Dit is de zesde bundel cursiefjes, korte stukjes, die geen naam hebben en ook geen naam behoeven. Ze pretenderen geen deelname aan welke categorie dan ook. Je hoopt alleen dat ze menigeen een plezier doen, dat anderen zich in die ervaringen herkennen en er iets aan hebben.*

Een van de teksten uit deze bundel is te lezen op de achterzijde van het blad.

Afhankelijkheid is wezenlijk

Kennismaking met Inge van Nistelrooij

Per 1 september heeft de SNVR een nieuwe studiesecretaris aangesteld. Inge van Nistelrooij is, hoewel ze in het Westen des Lands woont, door en door Brabants (zo zegt ze zelf). Ze oogt zelfbewust, formuleert helder, zegt verstandige dingen en straalt enthousiasme uit. Ze is getrouwd met een psycholoog en samen hebben ze een dochttertje van ruim een jaar.

Inge van Nistelrooij (Oss, 1967) groeide samen met haar beide broers op in Veghel, alwaar ze onderwijs genoot bij onder meer de zusters Franciscanessen. Ze was lid van het kinderkoor en vervolgens van het jongerenkoor. Het was voor haar en haar dorpsgenoten vanzelfsprekend om op zaterdagavond eerst samen te zingen in de kerk en vervolgens uit te gaan. Ze had dan ook niet het gevoel dat ze een buitenbeentje was. Als tiener bezocht ze vanuit de parochie diverse kloosters (Clarissen, Nijmegen, Achelse Kluis, Berne/Heeswijk), waar men enkele dagen onder begeleiding van pastores samen was. Ondanks haar belangstelling voor het religieuze leven wist ze altijd al dat ze heel graag man en kinderen wilde.

Theologie

Na de middelbare school ging ze theologie studeren aan de TFT (Tilburg). Ze was veruit de jongste aan die opleiding. Ze deed negen jaar over de studie en vond het ten opzichte van leeftijdsgenoten die ze daar leerde kennen – die overwegend onkerkelijk waren ingesteld – moeilijk om uit leggen waarom ze voor theologie had gekozen. Maar ook van de kant van haar oudere studiegenoten was er onbegrip. Inge: Veel van mijn oudere medestudenten hadden lijden en onrecht in hun leven ervaren en ze vroegen me: hoe komt het dat jij als onbeschreven blaadje die studie bent gaan doen? Maar voor mij speelt mijn geloof niet alleen een rol bij het lijden, maar komt dit ook tot uitdrukking in ervaringen van dankbaarheid, vertrouwen. Houtepen heeft het over vier leefvormen, vier basisemoties van de mens, die zorgen voor de basismetaforen van ons Godsgeloof: verlangen, vertrouwen, verzet en vergeving. Ik voeg daar graag ‘dankbaarheid’ aan toe. Het is van zoveel factoren afhankelijk of je gelukkig bent en geluk is heel fragiel. Ik wil niet bepaald worden door negatieve ervaringen; ik ben altijd bang dat het zo blikvernauwend kan zijn. Ik heb zoveel redenen tot dankbaarheid, want er wordt me veel in de schoot geworpen. Ik ervaar het leven als een vorm van organisch groeien met pieken en dalen. Je zit niet zomaar op een vanzelfsprekende plek. Mijn grote voorbeeld is mijn opa, die zolang hij kon studeerde in de Bijbel en over het jodendom. Zo hoop ik ook oud te worden: altijd open blijven staan, altijd blijven studeren.

SRKK

Na haar studie werd ze studiesecretaris/beleidsmedewerker bij het SRKK. Inge: Het aantrekkelijke van mijn functie als staffunctionaris bij het SRKK was het werken in een team van deskundigen. Het was mijn taak het beleid van de bisschoppen te ondersteunen op twee terreinen: kerk en samenleving en vrouw en kerk. Het was een geweldige baan, want ik zat als een spin in het web. Ik was enorm onder de indruk van de grote hoeveelheid katholieke-, kerkelijke- en maatschappelijke organisaties, waarmee ik in mijn werk kennis maakte. En wat me ook trof was dat je in die contacten zoveel deskundigheid aan kon boren, die zomaar ter beschikking werd gesteld. Mgr Muskens was voorzitter van beide commissies. Hij ging meteen aan de slag met de bevindingen van de Wereldvrouwenconferentie te Beijing en met armoede. In 1996 heb ik meegewerkt aan de vredesbrief, vervolgens aan de migrantenbrief. Het was een voorrecht om daar in te mogen duiken. Mijn collega's onderhielden contacten met joden, oecumene, catechese en het was heel inspirerend om met hen van gedachten te wisselen. Er waren contacten met tal van katholieke maatschappelijke organisaties en de bisschoppen onderhielden ook veel contacten met de politiek. Wat me op een gegeven moment deed verlangen naar een andere baan was de omstandigheid dat je kunt verdrinken in het ambtelijke, het organisatorische. Dat nam heel veel tijd. Mijn theologe-zijn raakte op de achtergrond.

Zorg-ethiek

Ze koos indertijd als specialisatie moraaltheologie en haar (bekroonde) doctoraalscriptie over zorg-ethiek schreef ze onder begeleiding van Annelies van Heijst. Het

onderwerp heeft nog steeds haar warme belangstelling, omdat het dicht komt bij haar concrete levenservaring, het wel/niet in kunnen gaan op een appèl. Ze wordt regelmatig gevraagd voor lezingen en bereidt momenteel een inleiding voor ten behoeve van protestants christelijke verzorgers, die werken met verstandelijk gehandicapten. Inge: Het draait steeds om het begrippenpaar autonomie en afhankelijkheid, waarbij in onze cultuur het een als nastrevenswaardig en het ander als bedreigend wordt ervaren. De zorg wordt tegenwoordig erg afgestemd op de mogelijkheden van iedere persoon. Denk bijvoorbeeld aan het begeleid wonen, waarbij het ritme en de interesses van de bewoner centraal staan. Daarin wordt het accent gelegd op vraaggestuurde zorg in plaats van aanbodgestuurde zorg. In veel zorgvisies wordt zorg als product beschouwd. Dan kom je in een ruilverhouding. Maar ik wil niet met iedereen een ruilverhouding. Niet met mijn kind bijvoorbeeld. Afhankelijkheid is een wezenskenmerk van iedere relatie en niet iets om bang voor te zijn. Ik ervaar zelf zin als ik zorg verleen. Dat wordt weggesneden uit het beroepsprofiel van de zorgverlener. Er is dus sprake van een tweedeling: mensen die zorg als product zien (*manager van zorg*) en de betrokken zorgverleners (die bijvoorbeeld een hekel hebben aan de term *cliënt*). Wat de door religieuzen verleende zorg betreft ben ik benieuwd naar de zorgvisie in hun diaconie. Hoe hebben zij hun motivatie ervaren? Hoe angstig waren zij voor betutteling? Dit zijn de vragen die mijzelf interesseren en waarmee ik mij in en naast het werk van de zusters bezig wil houden.

Ik heb nu een contract van drie jaar en in die tijd wil ik iets opbouwen en geen gatenvulster zijn. Dat wil zeggen: ik heb begrepen uit gesprekken en stukken die ik doorgenomen heb dat de zusters voor moeilijke vragen staan. Enerzijds willen ze hun maatschappelijk engagement en hun verbondenheid met vrouwen in het bijzonder vorm blijven geven, anderzijds groeit de noodzaak op menskracht (of zeg hier maar gerust vrouwkracht) te bezuinigen. Ik wil de zusters graag ondersteunen bij het beantwoorden van vragen die hierbij komen kijken.

Ik wil daarbij graag minder generalistisch en meer specialistisch bezig zijn, meer inhoudelijk en op zoek gaan naar de diepere, spirituele laag voor engagement. Ik verwacht dat deze functie me meer zal inspireren en dat ik meer langdurige contacten met mensen kan ontwikkelen, waardoor er meer diepgang komt en ook ik verrijkt word. Ik beschouw zusters als lichtende voorbeelden van engagement. Hoewel ik verhoudingsgewijs nog vrij jong ben heb ik me ook verdiept in levensvragen. Daarover wil ik graag in gesprek.

WvdV